

ЖЫЦЦЕ

БЕЛАРУСА

Выходзіць тры разы ў тыдзень.

№ 16.

Вільня, Чацьвер, 29-га кастрычніка 1925 г.

Год I.

ЧАРОДНЫЯ НАНФІСКАЦЫІ. Намісар Ураду на м. Вільню, п. Вімбор, скарфіскаваў № 14 „Жыцця Беларуса“ з 24 настр. с. г. за артыкулы: „Новыя замах на Базыльянскія муры“, „Хто мы таія“ Трылісьцыйна і заметку ў хроніцы: „Прысуд сьмерці апошняй беларускай школе“ і № 15 з 28-га кастрычніка 1925 г. за артыкулы „Аб выніках у Базыльянскіх мурах“ і „Апэляцыя ўкраінцаў да сусьветнай апініі“, які быў зьмешчаны ў № 14 і скарфіскаваны ня быў.

Бярэце, што вашае!

„Языковыя законы“, якіх, на жаль, польскі ўрад дагэтуль не праводзе ў жыццё, зьяўляюцца запраўды нейкім *сталым плебісцытам*. Паскольку беларусы хочуць мець свае нацыянальныя школы, ці прынамся даказаць усяму сьвету сваё права на гэта, яны не павінны супакоіцца на тым, што вясной сёлета падавалі дэкларацыі. Гэткіх дэкларацыяў, як ведама, пададзена толькі на 400 беларускіх школ. Але—гэта толькі *малая частка таго, што нам патрэбна і на што мы маем права*. І мы *кожную восень* — да першага студзеня будучага году—*мусім навялічываць лічбу дэкларацыяў*, мусім пашыраць усё болей і болей сьвядомасьць нашага народу.

Урад братаў Грабскіх дужа добра ведае, што ён робе, прыпыняючы самавольна дзейнасьць „языковых законаў“, якія ўжо ў гэту *восень павінны былі нам даць 400 беларускіх урадавых школ*. Тое, што гэтыя школы, ня глядзячы на ясны загад законаў, урадам не адчынены, што не адчынена хоць-бы дзеля прызваітасці нават ані адна такая школа, — гэта выразна разьлічана на тое, каб *забіць у нашым народзе веру ў магчымасьць мець нейкую карысьць з сваіх правоў*, дадзеных „языковымі законамі“, і *адбіць у яго ахвоту да падаваньня далейшых дэкларацыяў*...

Да гэтага мэты выразна вядуць і тыя рэпрэсіі—вобыскі і арышты, якія былі скіраваны за апошнія часы перад усім проці тых, хто чынна дапамагаў сялянам арганізаваць падачу школьных дэкларацыяў.

Калі-б гэтка палітыка дапяла сваёй мэты, калі-б, запужаныя рознымі незаконнымі „штучкамі“ з боку заінтэрэсаваных асоб, нашы сяляне перасталі зусім дабівацца роднае школы, дык з гэтага ўраз-жа быў-бы зроблены вывад, што беларусы „зусім здаволены“ чужой ім па мове польскай школай—з аднаго боку, дый што *беларусаў у Польшчы наагул няма*—з другога! І перад усім сьветам польскі ўрад меў-бы фармальнае права заявіць, што „*польскія законы даюць беларусам родную школу, ды народ яе ня хоча браць!*“

Мы да гэтага ня можам і не павінны дапусьціць, ня глядзячы на тое, што нам пагражаюць розныя зьдзекі і надужыцьці цераз меру „патрыатычна“, хоць і далёка не заўсёды „*praworządnie*“, настроеных нашых „апякуноў“. Наадварот, ніякія перашкоды ў зьдзейсьненьні нашых правоў не павінны нас скланяць да зрачэньня самахоць гэтых правоў. Такое зрачэньне было-б роўназначна з нашым *самагубствам*.

Дык няхай-жа наша энэргія ў здабываньні таго, на што маем поўнае законнае права, не слабе. Няхай кожны беларускі інтэлігент у вёсцы, кожны сьвядомы беларус наагул тлумачыць сваім сярмяжным братам патрэбу ўсьцяж *падаваць усё новае і новае дэкларацыі з дамаганьнем роднае школы*. Яшчэ *два месяцы* маем да канца сёлетняга году. Гэты час мы і павінны выкарыстаць, закідаючы ўсе школьныя інспэктараты сваімі дэкларацыямі, даючы бясспрэчны доказ, што *беларусы ёсьць, жывуць і жыць хочуць*.

Пасьля канфэрэнцыі меншасьцяў.

Толькі цяпер—ад учасьніка канфэрэнцыі нацыянальных меншасьцяў у Жэнэве, беларускага дэпутата Ф. Ярэміча,—даведаліся мы аб тым, што тамака было, бо польская прэса ўпорна аб гэтым... маўчыць!

Першую спробу супольнага выступленьня ўсіх нацыянальных груп, якія жывуць пад уладай чужых дзяржаваў, нельга лічыць зусім шчаслівай. Праўда, зьехалася даволі многа дэлегатаў—ажно 56 — ад 14 нацыянальнасьцяў, налічваючых разам 30 мільёнаў душ,—але тыя вузкія рамкі, у якія паставілі народы зьезду арганізатары яго, не маглі здаволіць усіх учасьнікаў.

Не маглі яны здаволіць перад усім беларусаў (дэп. Ярэміч) і ўкраінцаў (дэп. Паўло Васыльчук, Чэркаўскі і сэн. Левчанівска). Не маглі здаволіць затым, што беларусы і ўкраінцы, зьяўляючыся „меншасьцямі“ ў Польшчы, раўнуючы да ўсяго насяленьня яе, на сваёй зямлі прадстаўляюць абсалютную большасьць. І дзеля таго разьвязаньне беларускага і ўкраінскага пытаньняў у Польшчы непадзельна звязана з пытаньнем аб іх тэрыторыях,—і разьвязаньне гэтае беларусы і ўкраінцы прадстаўляюць сабе выключна на падставе прынцыпу нацыянальнага самавызначэньня.

Вось, беларускія і ўкраінскія дэлегаты і дамагаліся, каб на канфэрэнцыі абгаварываўся ня толькі голы прынцып культурна-нацыянальнае аўтаноміі, якія добры для народаў, ня маючых сваёй нацыянальнай тэрыторыі, — але каб разглядалася палажэньне кожнае меншасьці і яе дамаганьні паасобку. Але на гэта большасьць дэлегатаў не згадзілася,—у тым ліку не згадзілася і польская дэлегацыя ад польскіх меншасьцяў у Літве, Латвіі, Нямецкай і Чэхаславіікіі.

Гэта прымусіла беларусаў і ўкраінцаў адмовіцца ад чыннага ўтасьця ў канфэрэнцыі і падаць адпаведную заяву ў прэзыдыум канфэрэнцыі, у якім былі адведзеныя месцы і для дэлегатаў беларускага і ўкраінскага (па адным). Дэкларацыя іх зрабіла вялізарнае ўражаньне, і польская дэлегацыя, каб аслабіць гэтае ўражаньне і заглушыць голас беларусаў і ўкраінцаў, запрапанавала была, каб дэкларацыі прэзыдыум ня прымаў і не запісваў у прадакол. Аднак, гэты крок ня толькі не аслабіў, а ўзмацаваў значэньне беларуска-ўкраінскага выступленьня, і польская прапаганда была канфэрэнцыяй адкінутая...

У чародным нумары мы дамо падрабны агляд тых рэзалюцыяў, якія былі прыняты канфэрэнцыяй. Рэзалюцыі гэнны маюць на мэце палітычнае палажэньне ўсіх меншасьцяў у чужацкіх дзяржавах. Адзначым цяпер толькі тое, што, ня глядзячы на адмову канфэрэнцыі пашырыць рамкі дыскусіі на гэтай сесіі, паднятая беларусамі й ўкраінцамі справа асталася адкрытай і, трэба спадзявацца, будзе пастаўлена на парадку дня на чароднай канфэрэнцыі, якая мае быць склікана 1 красавіка 1926 году. Прынамся ў прэзыдыуме канфэрэнцыі, які не распаўся з зачыненнем канфэрэнцыі, а мае прадаваць далей і падрыхтаваць парадак дня новай канфэрэнцыі,—*мейсцы для беларуса і ўкраінца захаваны*, і апошнія могуць прыняць учасьце ў выпрацоўцы праграмы на красавік ды гэтак правясці тут свае дамаганьні.

У гэтым—вялікая маральная перамога беларусаў і ўкраінцаў. Гэта — доказ таго, што бяз учасьця такіх вялікіх па сваёй лічэбнасьці тэрытарыяльных нацыянальнасьцяў, як беларусы і ўкраінцы, супольнае выступленьне нацыянальных меншасьцяў дзяржаў Эўропы ня маюць належнае вагі і значэньня.

І гэта—зусім зразумелая рэч: бо-ж нідзе нацыянальнае пытаньне не стаіць так востра, як у Польшчы—на нашых „Усходніх Крэсах“...

Г. Б.

Інтэрпэляцыя

пасла Валашына з Беларускай Сялянска-Работніцкай Грамады і тав. да п. міністра ўнутраных спраў у справе зьверснага снатаваньня Пётры Чайкі, жыхара в. Прамешкі, Дунілавіцкага пав., жаўнерамі 7 баону корпусу аховы пагранічча.

Не замоўклі йшчэ водгукі зьверскага катаваньня беларускіх сялян і забойства Антона Войтовіча агентамі 10 баону К. А. П. ў Красным; ня сьціх водгалас выступленьняў кіраўнікоў міністэрства ўнутраных спраў, якія з соймавае трыбуны

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12 — 6. (Wilenska 12. m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністрац. ад 9 да 3
Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 2 зл. Для заграіцы удвая даражэй.
Перамена адрэса 30 грошы.
Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплатна надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грош., і на 4 стр. 15 гр., за ралок пэтыту ў 1 шп

А Б В Е С Т К А.

У нядзелю 1-га лістапада 1925 г. у 4 гадз. ўвечары АБВУДЗЕЦА

Агульны Сход Сяброў Т-ва Беларускай Школы

ў памешканьні Цэнтральнай Рады пры Віленскай вул. № 12—6, на які Рада гэтым і запрашае ўсіх сяброў Таварыства.

ПАРАДАК ДНЯ: 1. Справаздача Цэнтральнай Рады за мінулы год; 2. Выбары Сяброў Цэнтральнай і Нагляднай Радаў на наступны год; 3. Вольныя прапазыкі.

Калі-б, дзеля браку вымаганай Статутам колькасці Сяброў, сход не адбыўся 1 лістапада, то на падставе § 34 арт. 7 Статуту сход абвудзецца ў нядзелю 15 лістапада г.г. і пастановы яго будуць лічыцца правамоцнымі пры любой колькасці сабраўшыхся Сяброў.

УВАГА: пры ўваходзе будуць прымацца сяброўскія складкі.

Цэнтр. Бел. Шк. Рада.

12.X. Вільня.

падцьвярдзілі гэнны злачынствы, зьнімаючы з сябе адначасна адказнасьць за іх; — а вось ізноў даходзяць да нас з тых-жа зямель весткі, ад якіх кроў у жылах стыгне.

У нядзелю, 16 жніўня с. г., ўвечары ў вёсцы Прамешкі, Докшыцкае гміны, Дунілаўскага пав., вясковая моладзь злазіла вечаўрну, на якую прыйшлі такжа сяляне з акалічных вёсак.

Неўспадзеўкі на вечаўрну гэнну зьявіліся нікім не запрошаныя жаўнеры з баону К. А. П. з мяст. Галубіч. Жаўнеры прыйшлі на забаву п'яныя і таксама далучыліся да танцаваўшых. Крыху сьчакаўшы, п'яныя жаўнеры бяз ніякае прычыны пачалі бойку з танцуючымі; крэпка пабілі па твару хлапца Аляксея Януша. Адзін з жаўнераў, на імя Зьбіраньскі, пабіў такжа гаспадара хаты, які заступіўся за пабітага. Тады жаўнеры затушылі сьвятло і з штыхамі накінуліся на прысутных. Дзяўчаты і хлопцы кінуліся наўцёкі праз дзьверы й вокны і пасьля паразьбягаліся па вёсцы. Жаўнеры выбеглі на вуліцу, але ўжо нікога не засталі і пайшлі дарогай у Галубічы. Па дарозе йшоў тады селянін Пётра Чайка; згледзіўшы здалёку бегшых з рэвалюверамі ў руках жаўнераў, ён пачаў уцякаць. З крыкам: „Вось адзін ёсьць!“—жаўнеры пагналіся за ім. Чайка бег праз вёску і ўкрыўся ў хаце Яхіма Апанасенкі, зачыняючы за сабой уваходныя дзьверы. Жаўнеры пачалі ламаць дзьверы і густа абстрэліваць іх; кулі прабілі дзьверы наскрозь і заселі ў процілежнай сьцяне. Урэшце жаўнерам удалося выламаць дзьверы; яны ўбеглі ў хату і сьцягнулі з падстрэшка схаваўшага тамача Чайку. Тады накінуліся на яго і пачалі біць без міласэрдыя; білі ўсім, што мелі пад рукамі: вінтоўкай, рэвалюверам і т. п. Крыкі і благаваньне катаванага былі дарэмны; жаўнеры білі Чайку дагуль, пакуль ён ня ўтраціў памяці. Тады схапілі яго за рукі і ногі ды павалаклі гэтак па вуліцы. Па дарозе далей білі яго прыкладамі вінтовак. Жаўнеры сьміліліся перад хатай Чайкі і кінулі яго пад вокнамі. Крыкі жаўнераў і энкі катаванага разбудзілі ягоных бацькоў, якія выбеглі з хаты. Жаўнеры не пашкадавалі так жа і старых: крэпка пабілі іх прыкладамі стрэльбаў. Бяспрытомнага і акрываўленага Чайку жаўнеры ўкінулі ў хату і пайшлі.

Назаўтрае жаўнеры ізноў зьявіліся ў вёску Прамешкі. Прыйшлі ў хату Чайкі, вынеслі скатаванага з хаты і кінулі на воз, а пасьля завязалі яго ў вартоўню К. А. П. ў в. Галубічах, дзе ён пралежаў 3 дні. У вартоўні дзяржалі Чайку найвядавочней з тэй мэтай, каб зыйшлі сьляды катаваньня, пасьля-ж яго адвезьлі ў в. Прамешкі.

Дзеля вышэйпаказанага інтэрпэляцыя пытаюцца ў п. міністра ўнутраных спраў:

1) ці вышэйпаказаныя факты ведамы яму?
2) ці вінаватныя ў зьверскім скатаваньні Пётры Чайкі будуць пацягнены да суровай адказнасьці?

і 3) ці і што маніцца п. міністар учыніць, каб падобныя злачынствы ў будучыні не здараліся?
Варшава, 21 кастрычніка 1925 г.

Сойм.

Узнаўленне працы Сойму.

20 га кастрычніка распачаліся йзноў пасыла перарыву паседжанні Сойму.

На прапазіцыю марш. Ратая Сойм злучае дыскусію аб „спешных“ санацыйных праектах п. Грабскага з агульнай дыскусіяй аб бюджэце.

Першы прамаўляе эндэк п. Гломбінскі, які сцвярджае, што прадстаўлены бюджэт на 1926 г.—завялікі для Польшчы, дык і нерэальны. Эндэкі хочуч змяніць выбарны закон, а пасыла толькі распустыць Сойм. Што датычыць „пасьпехаў“ мін. Скішыньскага ў Лёкарню, дык лідэр эндэкаў кажа, што паўна толькі адно: што канфэрэнцыя перачыркунула Вэрсальскі Трактат і зрабіла немцам вялізарныя ўступкі.

Вызваленец п. Столярскі, адразу запрапанаву выразіць недаверы ўраду, які, апіраючыся на абшарніках і прамыслоўцах, толькі руйнуе край, абрэзвае школьныя бюджэты. Аратар прапануе зараз-жа адкінуць і санацыйныя праекты няоднога ўраду, дык распустыць Сойм, назначышы новыя выбары чым хутчэй,—мо' і на канец студня 1926 г.

Востра насыпаў ураду братоў Грабскіх пасыла кароткага „мядовага месяца“ іх „ашуканы каханак“. „Жыдоўскі Клюб“ у Сойме. П. Фростіг сцвярдзіў, што ўрад зусім не здае сабе справы з таго, насколькі грознае сучаснае палажэньне Польшчы. Далейшым крокам на шляху да набліжаючайся катастрофы і зьяўляецца прадстаўлены ўрадам бюджэт, якога ня зможа вытрымаць зруйнаваная палітыкай абодвух талентных братоў Польшча. А да ўсяго гэтага ўрад п. п. Грабскіх і Скішыньскага, заключыўшых з імі ўмову, ашукаў жыдоў, на ўсім фронце. Дык ці-ж могуць жыды ня трэбаваць адстаўкі гэткага шкоднага для Польшчы і крыводушнага адносна да жыдоў габінэту!

Пасыла гэтага зараз-жа папрасіў слова сам прэм. Грабскі, каб спраставаць весткі, паданья паслом Фростігам, у справе загранічнай пазыкі ў банкіраў Ротшыльдаў і дзе інш. Сам прэм'ер і міністар фінансаў сцвярдзіў, што ён ня бачыў (яшчэ...) такіх людзей, якія, маючы грошы, хацелі б даць пазыку Польшчы. Вось дык прынамае шчыра!

На гэтым першае паседжаньне і зачынілася.

Другое паседжаньне Сойму 21/X было занята далейшай агульнай дыскусіяй над бюджэтам на 1926 г., санацыйнымі праектамі Грабскага дык наагул — над усей палітыкай ураду.

Разку і ядавітую прамову сказаў п. Бырка, прадстаўнік „Пяста“, рашуча перайшоўшага ў апазіцыю. П. Бырка—спэцыяліст у справах фінансаў, і ўсю сваю забойчую крытыку ён скіраваў пераважна проці „санацыйнай“ працы мін. фінансаў Грабскага.

Аратар сцвярджае, што, замест ашчаднасьці, да якой заклікае цяпер Грабскі, яго ўрад за час „санацы“ папросту „скарміў“ сваёй бюракраты! (зужыў на бюджэтныя выдаткі) запасаў на 701 з чверцай мільёна злот., ці ў тры разы менш, як тое, што Аўстрыя выдала на сваю фінансавую санацыю. А да таго трэба

яшчэ дадаць 35 міль. далараў (каля 200 мільёнаў злотых) амэрыканскай пазыкі, якую таксама зьела Польшча, хаця Грабскі бажыўся амэрыканцам, што за гэтыя грошы зробіць у Польшчы шмат карысных для краю рэчаў. У выніку гэткай „санацы“ цяпер у Польшчы ўсе касы пустыя. Тады Грабскі, ратуючыся ад банкруцтва (каб прынамае заплаціць пэнсіі ўрадоўцам), пачаў запіхваць гэтыя касы білёнам (скарбовымі, але не банковымі, непакрытымі грашмі). За адзін жывень гэткага білёну выпушчана на 146 мільён. злотых. Што рабілася далей з білёнам, сколькі яго цяпер,—аб гэты мы ня ведаем нічога, бо ўрад не падае больш лічбаў яго. Гэты білён—запраўдная новая ваюта, якіх у Польшчы цяпер — дзьве, што прызнаў цяпер і сам Грабскі. Грабскі нарэшце ўжо ня мог скрываць грознага палажэньня і прызнаўся, што ўрад яго „прайграўся да апошняй ніткі“.

Цяпер Сойму прадстаўлены — „новая“ праграма „санацы“ скарбу і—зусім нерэальны бюджэт. Бюджэт завялікі для Польшчы. Трэба бязлітасна абрэзаць яго, пачаўшы ад Прызыдыму Рады Міністра і выдаткаў на прасавую барацьбу з Соймам.

П. Бырка кажа, што да ўраду, які маніць у афіцыйных камунікатах, каб толькі ўтрымацца на міністарскіх крэслах, які змарнаваў цяжка дзястаўшуюся—на варунках, якія ставяцца толькі банкруту, — загранічную пазыку, яго клуб даверыя мець ня можа, а тым больш даваць яму новыя паўнамоцтвы на новыя пазыкі. Урад, які ламае свае ж законы, які цыркулярамі фальшуе свае ж уставы, які руйнуе край быццам дзеля скарбу, а пасыла таго — руйнуе той-жа скарб, павінен быць прыцягнуты да адказнасьці. Трэба стварыць соймавую камісію з 7 сяброў, з неабмяжаванымі паўнамоцтвамі, якая-б паддала кантролю ўсю грашовую гаспадарку ўраду; камісія мае здаць справаздачу Сойму, а тады паглядзімо, што далей рабіць з урадам.

Няменш забойчой, хаця больш мяккую па форме, крытыку ўраду братоў Грабскіх даў іх нядаўны таварыш і найбліжэйшы супрацоўнік п. Тугутт.

Ён таксама сцвярджае, што бюджэт — завялікі для згалелага краю і зусім ня рэальны ў абліччых спадзяваных даходаў. Грабскі сказаў, што „для Польшчы канон (закон) — 2 х мільярдывы бюджэт. Але-ж гэта папросту стара-шляхоцкі форс на пустую кішэнь. Як казалі даўнейшыя паны (дык цяпер таксама),—„залажыся жыду, але пакажыся“, — датырмай панскага шыку. Але Польшчы папросту ня хоціць на гэты бюджэт. Дык ужо пачалі яе закладаць (манополі) і якраз жыду, як сцвярдзіў пас. Фростіг.

Перад усім трэба рашуча абмежаваць выдаткі на армію, скарацішы і час службы ў войску. Варта было б таксама спыніць нарэшце вельмі каштоўныя для скарбу зладзействы і надужыцці ў міністэрстве пана ваеннага міністра.

Трэба спыніць непасільныя выдаткі і на асьвету. Польшча ня можа ўтрымаць 6 унівэрсытэтаў, дык абойдзеца і паловай іх. Закладаецца Гандлёвая Акадэмія, але адначасна спыняецца магчымасьць гандлю ў краю. Дык і з тым можна пачакаць.

Трэба абмежаваць церазмерную лічбу ўрадоўцаў і паліцыянтаў. Шмат праектаваных у бюджэце пекных і пышных гмахаў можа яшчэ пачакаць. Наагул бюджэт

Колас ахвяраваў сваю поэму беларускай моладзі. Да яе поэт і зварачаецца ў вершу, зьмешчаным, як уступ да поэмы, і ўжо гэты верш зьяўляецца мерай мастацтва Коласаўскае творчасці. Але, апрача характава формы і глыбокага пачуцця, Колас гэтым вершам пацьвярджае нашую кароткую характэрныстыку істоты яго творчасці,—іменна тое, што чар поэзіі Коласа—у адбіваньні ёю беларускага жыцця і беларускае прыроды.

Ад роднае зямлі, ад гоману бароў,
Ад казак вечароў,
Ад песень дудароў,
Ад сьветлых воблікаў пакінутых дзяцей,
Ад шолыху начэй,
Ад тысячы ніцей,
З якіх аснована і выткана жыццё
І злучана быццём і нябыццём,—
Зьбіраўся скарб, струменіўся няспынна,
Вясёлкавым ірдзеньнем мне сьпяваў,
І выхаду шукаў
Адбітак родных зьяў

У словах—вобразах, у песнях вольна-плынных.

Так проста—з чыста мастацкай прастотой — тлумачыць нам Колас зьяўленьне яго твору.

І гэты скарб, пазычаны, адбіты,
У сэрцы перажыты
І росамі абмыты
Дзяньніц маіх, дзяньніц маіх мінулых,
Для вас, душою чулых,
Як доўг, як дар,
Дае пясняр.

Колас зусім справядліва выбраў нашу моладзь, каб абдориць яе сваёй поэмай. Бо-ж хіба нідзе ў Коласа не адбілася душа дзіцяці і перыяд юнацтва так поўна, як у „Сымоне Музыцы“, хоць пасьвяціў ён гэтай справе цэлы рад дробных апавяданьняў вершам і прозай, ды многа радкоў сваёй „Новай Зямлі“.

„Звычайная“ трагедыя дзіцячае душы, перароснае акружающую яе сфэру, непанятае ёю, неадэнае і—цагарджанае, ня глядзячы на ўкрыты ў ёй вялізарны скарб—талент поэта-мастака і музыкі,—вось змест поэмы. „Звычайная“, кажам, бо ўжо апрацоўваная ў розных літэратурах, не далёка сятваючы — у польскай Сенкевічам, новадзя якога „Janko Muzykant“ даўно перакладзена на беларускую мову і выдана асобнай кніжкай. Але

Зьезд былых палітычных вязьняў.

У Лодзі толькі што адбыўся ўсепольскі зьезд былых вязьняў палітычных-палякаў, якія сядзелі ў свой час па царскіх вастрогах. Паміж іншым, успомнілі гэтыя былыя вязьні і аб тых вязьнях, якімі цяпер набіты, як бочкі селядцамі, вастрогі Польскай Рэспублікі. Дзьве рэзалюцыі, прынятыя зьездам у гэтай справе, найляпей адказваюць на пратэст паноў польскіх пісьменьнікаў проці „напасыці“ францускіх дзеячоў на польскую адміністрацыю і паліцыю (за тасаваньне белага тэрору). Вось, гэтыя рэзалюцыі:

1) Зьезд урачыста пратэстуе проці гвалтаў, тасаваных да палітычных вязьняў усюды, дзе палітычныя вязьні знаходзяцца, і — дамагаецца спынення гвалтаў над палітычнымі вязьнямі ў імя чалавечнасьці.

2) Зьезд, заяўляючы ўрачыста пратэст з прычыны тасаваньня кары сьмерці, трэбуе, каб кара сьмерці безадкладна была выкінутая з угадоўных кодэксаў (дзеючых у Польшчы). Адначасна зьезд трэбуе скасаваньня даразных судоў.

Пасыла гэтага прыняты рад прапазіцыяў, каб дамагацца ад ураду: зьмены законаў, датыччых палітычных справаў, увядзеньня судоў прысяжных (ганьба, але—няма іх, за выняткам Галіччыны); выкараненьня пануючай сыстэмы паліцэйскай правакацыі (о, гэта дык ёсьць!), апрацаваньня вастрожнага статуту, абавязковага для адміністрацыі і гарантуючага вязьняў ад зьдзекаў і абражаньня іх чалавечай годнасьці; аддзяленьня палітычных вязьняў ад угадоўных і — судовай прапорцыі проці паліцэйскіх і адміністрацыйных урадоўцаў за надужыцці адносна да вязьняў.

На зьездзе верховодзілі пэпэсы, якія калісьці, здаецца, толькі адны з палякоў сядзелі ў царскіх вастрогах. Цяпер і яны самі ўжо не сядзяць у вастрогах Польскай Рэспублікі, але толькі падтрымліваюць у Сойме той польскі ўрад, што фаршыруе (пераважна не палякамі) свае рэспубліканскія вастрогі. Дык калі ўжо і пэпэсы загарылі аб тым, што францускія дзеячы называюць „белым тэрорам“ у Польшчы, дык значыць... нешта-ж такі ёсьць, паны „сьветачы польскай літэратуры“!..

трэба скараціць на 40 проц. (амаль не напалову), дык рабіць гэта не нясьмелай рукой, але папросту — сякерай.

Створаны Грабскім злоты меў на 40 проц. пакрыцця золатам, а на 60 проц. — давернем краю да асобы і талентаў Грабскага. Цяпер гэтае ўсё забясьпечаньне златага, як валютнае, так і маральнае, катастрафічна змалела. Дзіва-ж, што злоты паляцеў! Цяпер трэба новага міністра скарбу, які-б перад усім быў шчыры,—трымаўся слова і ня зводзіў краю. Добры міністар скарбу павінен рабіць толькі тое, на што дазваляе нашае польскае ўбожства, а не падкупляць клубы і партыі, каб утрымацца. Урэшце, ён павінен хацець і ўмець працаваць разам з Соймам.

Усім гэтым варункам, нажаль, не адпавядае пан Грабскі. Сойм нічога ня ведае аб тым, як гаспадаруе

апрацоўка яе Коласам такая асабліва, такая мастацкая, такая багатая, што прадстаўляецца зусім аргінальнай і самастойнай.

У вясковай хаце хлопчык, які зусім непадобны да іншых дзяцей, бо заўсёды заслуханы ў незмаўкаючую песьню вечно жывое ў-ва ўсялякіх праявах сваіх прыроды,—хлопчык, з якога ў хатняй гаспадарцы няма ніякае карысьці,— такі хлопчык прадстаўляецца бацьком нейкай „закалай“, „няшчасьцем“. Яго ніхто ня любіць, яго жыццё не сагрэта матчынай ласкай, усе глядзяць на яго крыва.—„Тым ня любы, што адметны“...

Дык і ён дураецца хаты. Яго жыццё працякае ў полі, пасучы статак. Там ён радніцца з прыродай, там працуе магутны кліч яе да творчасці. Там разьвіваецца яго фантазія, шукаючы адказу на ўсе недаўменьныя пытаньні, якія думка малаго стараецца высьціць сабе — дарэмна. І ён творыць сабе свой уласны сьвет — сьвет фантазіі, выпрацоўвае свой асаблівы—анімістычны—сьветапагляд, уласцівы беларусу наагул. Там-жа ён здабывае і магчымасьць выявіць свой музыкальны талент—пераказаць у гуках свае поэтычныя абразы і настроі: дзед — пастух, які адзін толькі бліжэй зышоўся з Сымонам і зразумеў яго лепш, чым родныя бацькі, падараваў яму перш жалейку, а пасыла — перад сьмерцю — адказаў яму ў спадчыне скрыпку.

Калі раз воўк парэзаў хлопцу авечак у полі, бацька ў злосьці выгнаў яго з хаты. І Сымон з неадступнай іскрыпкай пайшоў у сьвет... Для яго пачалося жыццё перш жабрака, які хадзіў з эксплётаваўшым яго дзедом ад хаты да хаты, пасыла—музыкі ў карчме, дзе так сама эксплётавае яго жьд-шынкар. Яго мары-лятучыя аб нейкім новым жыцці аказваюцца вельмі далёкімі ад таго, што яго запраўды спатыкае ў жыцці...

Але на сваёй дарозе ён сустраў тое, да чаго так магутна ірвалася мо' несьвядома душа нікому ня любага дзіцяці: сустраў спогад дзяўчынкі-падросьткі, які з абодвух бакоў ператвараецца ў любоў. І расьце душа ў Сымоні, сагрэтая гэтай любоўю, разгараецца ў ім яшчэ больш творчы агонь. Вось-вось лёс, здаецца, выявдэ Сымона на шырокі жыццёвы шлях, на якім яго талент буіна закрасуе!

(Канец будзе).

„СЫМОН МУЗЫКА“.

Сярод беларускіх літэратурных крытыкаў няма згоды ў паглядах адносна да пытаньня: каго трэба лічыць найвялікшым нашым паэтам? Галасы дзеляцца паміж двума: Янкай Купалай і Якубам Коласам.

І гэта даволі натуральна: бо-ж яны гэтакія розныя, гэтак адзін да аднаго непадобныя, што-апрача аб'ектыўнае адэнкі—тутака ўваходзяць у ігру і асабісты густ крытыкаў, і іх упадабаньні і настроі. Адных захоплівае шырня і размах творчае масьлі Купала, яго магутныя прываньні, гучнасьць яго вершу, сьмеласьць абразоў. Другіх чаруе мяккасьць паэзіі Коласа, духовая гармонія і такое поўнае зьліццё душы песьняра з прыродай і сваім народам, што між чытачом твораў Коласа і аўтарам іх зразу завязываецца нейкая асабліва блізкасьць, інтымнасьць. Але ўсе крытыкі бясспрэчна адводзяць Купале і Коласу першыя месцы на беларускім Парнасе.

Аднак, існуе і яшчэ адна аб'ектыўная прычына, якая робіць асабліва трудным вырашэньне пытаньня: каторы першы? Гэта—тое, што пад той час, як Купала як-быццам ужо дайшоў да найвышэйшага пункту сваёй творчай сілы і стуль горда паглядае на сьвет, задзіўляючы магутнасьцяй свайго таленту, але не даючы ўжо нічога неспадзяванага, а рэчы роўнае цаны,*—Колас яшчэ не дайшоў да свайго зьніту, і яго апошнія творы ясна паказваюць, што ўзыходжаньне ўверх у яго ня спынілася.

У творчасці Коласа ўсё яшчэ зьяўляюцца рэчы, якія паказваюць, што талент яго далей расьце і ўзбагачаецца. Да такіх твораў належыць і яго апошняя поэма „Сымон Музыка“.

Ня ўся гэтая поэма — новая: тры першыя часткіны яе напісаны ўжо даўно і надрукаваны ў 1918 годзе, — а дзьве апошнія часткі выйшлі ў сьвет толькі цяпер—разам з даўнейшымі ў новай апрацоўцы і ў новым мастацкім выданьні Дзяржаўнага Выдавецтва Беларусі ў Менску. І вось, стаўляючы побач пачатак „Сымона Музыкі“—ў яго першай рэдакцыі з цяперашнім поўным выданьнем, мы ясна бачым, што Колас запраўды не стаіць на мейсцы ў разьвіцці ягонага таленту.

* Найнавейшыя творы Купала сьведчаць аб зьніжэньні яго ідэалёгіі, але ня творчасці. А. Н.

міністар скарбу. Дык перад усім павінен — даведацца. Дзеля таго п. Тугутт, ад імя Клубу Працы, прапануе выбраць камісію з 7 сяброў, якая б ізучыла стан польскага скарбу і ў працягу 2 тыдняў злажыла справаздачу Сойму. А тады—будзе відаць, што рабіць далей з урадам.

П. Строньскі сьвярджае, што, як Грабскі сваім фінансавым, так Окшыньскі сваім дыпламатычным оптымізмам,—абодва пярэста ашуківаюць край, закрываючы ад грамадзянства ўсё ўзрастаючую пагразу кастрафы.

У Лёкарно Польшча пабіта сьмяротна. Канфэрэнцыя ў выніку зрабіла прынцыповую розьніцу між заходнімі і ўсходнімі граніцамі Нямецчыны, даўшы адным супольную гарантыю злучаных у „пакце“ дзяржаў і ня даўшы гэтай гарантыі граніцы польска-нямецкай. Няпраўду кажа мін. Окшыньскі, быццам усходні пакт злучаны ў адно з заходнім. Бо польска-французская гаранцыйная ўмова не падпісана нікім, апроча Польшчы і Францыі, дык нікаго, апроча іх, і не абязвае ні да чаго.

У выніку Канфэрэнцыі Нямецчына мае бюспрэчнае права аддаваць у міжнародны суд ўсе спрэчныя справы з Польшчай — навет і справы аб граніцах... Польскі міністар у Лёкарно згадзіўся на гэтак тлумачэньне § 16 Статуту Лігі, якое касуе французскую помач Польшчы ў выпадку напад на яе з усходу, але аблягае нямецкую помач гэтаму Усходу... Гэтай згодай Польшча памагла Нямецчыне ўвайсьці ў склад Лігі, дзе яна засядзе, як сябра Рады, і будзе вырашаць разам з Англіяй усе польскія справы...

Перад Лёкарно саюз Польшчы з Францыяй быў зусім вольны і ў патрэбе самастойна даваў помач абедзьмю старонам. Пасля Лёкарно гэтая ўзаемная аружная помач саюзнікаў будзе залежнай ад... трэцяй „асобы“: Ліга, ці папросту—Англія, можа ня толькі забараніць Францыі памагчы Польшчы, але навет можа змусяць усіх сяброў Лігі памагчы Нямецчыне..

У канцы, пасля гэтых сумных заяваў, лідэр польскіх „хрысьціянскіх абшарнікаў“ горда заявіў: калі жэнэўскі пратакол, падпісаны 54 дзяржавамі, мог быць адкінуты Англіяй, бо на яго не згадзіліся яе домініі (самастойныя часткі Брытанскай Імпэрыі), дык і Польшча мае права і павінна адкінуць лёкарнокія заходні пакты, бо і яе „домініі“—таксама проці гэтых умоваў...

У адносінах да ўраду клуб аратара—мякчэйшы: не жадае рабіць крызісу і зьмены ўраду, а хоча толькі зьмены пляну і праграмы ўраду.

Пэпэсавец **Жулавскі**, пасля доўгай гутаркі аб сацыялізме і „забойчай“ крытыцы ўраду (ад якога дастае ўсялякія „запамогі“, а перад усім на „прэсу“) у канцы заяўляе, што найразумнейшая з усіх соймавых партыяў П.П.С. „ня будзе такой шалёнай, каб у такі крытычны перад усім для выдаваньня яе газэты...“ мамент замяняць адзін буржуазны ўрад на другі. Усё зло ня ў урадзе, але ў гэтым Сойме... Дзеля таго П.П.С. будзе галасавань за перадачу ў камісію бюджэту і праектаў Грабскага (значыць за даверы ўраду), але паставіць прапазіцыю роспуску Сойму і новых выбараў.

На трэцім паседжаньні Сойму агульная дыскусія была скончана.

Корфантаўскія хацэні, якіх так моцна намаўляў Корфанты, каб валілі Грабскага (сам ён хоча быць прэм'ерам), не паслухаліся свайго лідэра, і іх прамоўца згадзіўся на адасланьне ўсіх урадавых праектаў у камісію.

Клуб Работнікаў-Нацыяналістаў таксама не галасуе проці ўраду, але дамагаецца роспуску Сойму.

Немцы рашуча высказваюцца проці ўраду, які страціў свой беспартыйны і нацыянальна-бесстаронны (калі ж ён меў?) характар, павінен выйсьці ў адстаўку.

Прочі ўраду выступае і Клуб каталікоў-людоўцаў.

Прадстаўнік Беларускага Клубу кс. Станкевіч востра крытыкаваў урад і высказаў яму недаверые. Што датычыць прадстаўніка Беларускай Работніцка-Селянскай Грамады, дык яму маршалак зачыніў рот, запрапанавашы спыніць прамовы, пазбавіўшы голасу стаўшага на чарзе п. Тавашкевіча. Спэцыялістам на гэтак затыканьне вуснаў нялюбим Сойму дэпутатам з крайняй лівіцы зьяўляецца пэпэсавскі віцэ-маршалак Морачэўскі...

Моцную, рэзка-апазіцыйную прамову звязалі Хруцік ад Украінскага Клубу і Вявядзкі ад Незалежнай Сялянскай Партыі. Пасля прамовы апошняга, у якой ён кляміў сьвежа-тасаваньня ў Беларастоцкім востразе катаваньні вязьняў, выступіў віцэ-міністар справядлівасьці, якога ўся лівіца спатвала сьвістам і крыкам: „Далоў прысуд сьмерці“...

Віцэ-міністар сьвярджае, што з 200 арыштаваных у Беларастоку „камуністаў“ толькі некалькі заявілі, што іх білі, а некаторыя казалі, што ім толькі... „ўлівалі ў нос халодную ваду“...

Дык запраўды-ж: ці варта аб гэтай драбязе падымаць галас у Сойме?...

Пасля заканчэньня дыскусіі і абшырнага адказу прэм'ера Грабскага на зробленыя яму закіды Сойм большасьцяй каля 30 галасоў адінуў прапазіцыю аб выражэньні ўраду п. Грабскага недаверыя. Уратавалі ўрад паны пэпэсы, якія галасавалі разам з правіцай...

Ніколі не зьніштажай сваёй беларускай газэты! Прачытайшы, давай суседу, ці знаёмаму, каб і ён пазнаў праўду аб жыцьці свайго народу і даведаўся, што робіцца на сьвеце!

Важнейшыя здарэньні. У Польшчы.

Нячуваны нідзе інш зьезд.

„Виленское Утро“ паведамляе, што 20 кастрычніка ў Варшаве адчыніўся ў міністэрстве ўнутраных спраў, дый пад старшынствам міністра Рачкевіча, зьезд усіх ваяводаў і... усіх куратараў школьных акругоў Польшчы!

Што гэта такое? Ці ўжо й юрыдычна былое „міністэрства асьветы“ перайшло ў „міністэрства паліцыі“; ці справа „пашырэньня асьветы“ па новым плянам і праграмам Ст. Грабскага вымагае такога цеснага паразуменьня і „кантакту“ з адміністрацыйна-паліцэйскай уладай у краі, што вышэйшыя прадстаўнікі асьветнай улады на мясцох запрошаны п. Рачкевічам на гэтыя „курсы“ разам з ваяводамі?..

У кожным разе можна сьвярдзіць, што нідзе, навет у наскрозь паліцэйска-царскай Расеі, немагчыма было-б штось падобнае да таго, што дзеецца ў белы дзень у „дэмакратычнай“ і „канстытуцыйнай“ Польшчы.

Канфлікт між аб'яднаным польскім вучыцельствам і мін. асьветы Грабскім.

З прычыны „новага пляну школьніцтва ў Польшчы“, апрацаванага мін. Грабскім дзеля падачы ў Сойм, узгарэлася гарачая барацьба між міністрам і польскім вучыцельствам. Абедзьве польскія вучыцельскія арганізацыі рэзка высказаліся проці праекту Грабскага, які — „у высокай меры пагражае паніжэньнем культуры, як шырокіх масаў народных, таксама шырокіх колаў інтэлігенцыі“.

Вось, запраўды дзівакі: але-ж якраз гэта-ж і патрэбна для таго, каб Польшчай круцілі гэтыя „міністры асьветы“, як Мікулоўскія, Міклашэўскія, Грабскія і падобныя да іх.

Суд над Мурашкай.

У Наваградку адбыўся суд над Мурашкай, паліцыянтам, які забіў Багінскага і Вечаркевіча.

На судзе, паміж іншым, было высьняена, што Мурашка вызначаўся заўсёды зьверскімі здзекамі над людзьмі.

Суд — за забойства двух вязьняў, памілаваных Прэзыдэнтам і назначаных на замену на радавых вязьняў—палакоў,—засудзіў Мурашку аж на 2 гады вострагу, залічыўшы 6 месяцаў, якія той ужо прасядзеў у востразе да суда.

Цераз паўтара году Мурашка зноў буць на волі.

Уваксросшая справа Біспінга.

Галосная справа абшарніка Біспінга, добра ўеўшагася суседняму беларускаму сялянству і спаліўшага в. Рымуцяўцы ў часе нямецкай эвакуацыі (ён асабіста сам падпаліваў хаты), — справа яго аб забойства кн. Друцка-Любэцкага будзе зноў разглядацца 3 лютага 1926 года.

Да вайны расейскі суд прызнаў яго вінаватым і засудзіў на многалетні востраг. Цікава, як аднясецца да польскага пана—польскі суд?

Дарагоўля ў Польшчы ўсё расьце.

„Robotnik“ піша, што дарагоўля ў Варшаве ўсё расьце. За тыдзень ад 4 да 10 кастрычніка кошты ўтрыманьня йзноў узрасьлі на 1.67 проц. За папярэдні тыдзень узрост быў значна меншы — бо толькі на 0,74 проц.

Гэта ў сярэднім значыць, што тое, што 2 тыдні назад каштавала 1 злоты, цяпер каштуе даражэй на паўтраця гроша.

Але ж кожны з нас ведае, што на дзеле дарагоўля расьце шмат шырэй, дый усё пераважна на найпатрабнейшыя для працўных тавары.

Заграніцай.

Нямецкая прэса аб канфэрэнцыі ў Лёкарно.

Загранічная прэса, а перад усім—нямецкая амаль не цалком занята рэзультатамі Лёкарнскай канфэрэнцыі.

З яе перад усім можна атрымаць пэўнае паняцьце аб запраўдным зьмесьце трактатаў.

Ведамы публіцыст Вольф піша, што нямецкай дэлегацыі ўдалося спараліжаваць французскія гарантыі для ўсходніх пактаў і дабіцца выняткавай пазіцыі адносна да § 16 Статуту Лігі.

Другая газэта піша аб перамозе Нямецчыны над дамаганьнем Польшчы злучыць у адно заходні пакт з усходнім.

„Фоссава газэта“ дае агульны зьмест Рэйнскага Трактату 5 заходніх дзяржаў. Усе яны абязаліся паміж сабою не рабіць спробаў зьмены граніцаў паміж імі шляхам аружнай сілы. Наагул, усялякая наступальная вайна паміж імі недапусьціма. Усе споркі і спрэчкі паміж імі аддаюцца ў разьёмчыя суды з найвышэйшай інстанцыяй у Лізе Народаў і Гаагскім Трыбунале. Сіла прысуду разьёмчых судоў для справы між гэтымі 5 дзяржавамі таксама гарантавана ўсімі імі. Што датычыць § 16 аб учасьці ўсіх сяброў Лігі ў ваенных і эканамічных прымусовых мерах проці нарушэцеля мірнага пакту, дык Нямецчына, з прычыны яе разьбраеньня й асаблівых гаспадарчых варункаў, амаль што ня звольнена зусім ад прадбачаных гэтым § абавязкаў, дый фактычна, як сябра Рады Лігі, можа заўсёды затрымаць усялякае аб гэтым рашэньне Рады, бо для такой паставы Рады патрэбна згода ўсіх сяброў. Што датычыць усходніх разьёмчых пактаў, дык яны

ня зьвязаны з заходнім, дый ніякіх гарантыяў сілы іх рашэньняў заходні пакт 5 дзяржаў не дае. Гарантуе іх толькі сама за сябе—на моцы сваіх асобных дагавораў з Польшчай і Чэха-Славакіяй—Францыя.

Аб фактычнай моцы гэтай гарантыі мы ўжо пісалі раней.

Нямецкі ўрад аб выніках канфэрэнцыі.

Нямецкі прэм'ер Лютэр заявіў журналістам, што заходні пакт фактычна споўніў тыя нямецкія варункі ўваходу ў склад Лігі Народаў, якія былі пастаўлены Нямецчынай яшчэ ў мэморыяле 9-га лютага і 20-га ліпеня, але тады былі адкінуты Францыяй.

Канфэрэнцыя наагул працавала па лініі нямецкіх інтарэсаў. Тлумачэньне § 16 прынята ў духу нямецкіх дамаганьняў. Хоць ня ўсе дамаганьні нямецкай дэлегацыі былі споўнены, але пакт і ў гэтым карысны ўжо тым, што адчыняе далейшыя магчымасьці, на што нямецкая дэлегацыя атрымала запэўненьні англіскага, французскага і бэльгійскага міністраў. Першым крокам на гэтым далейшым шляху і будзе дамаганьне скасаваньня акупацыі.

Французская прэса аб Лёкарно.

Французская левая прэса наагул захопліваецца памыслом для Францыі канцом канфэрэнцыі. Яна лічыць Лёкарно найвялікшым фактам сусьветнай гісторыі пасля вайны, выхваляе дыпламатычную лоўкасьць Брыяна.

Правая прэса наадварот—падчыркае, што Польшча фактычна не атрымала ніякіх гарантыяў, што нямецкая дэлегацыя здала ізаляваць (адасобніць) Польшчу, што ўсходнія разьёмчыя ўмовы ня маюць фактычнай сілы, што наагул канфэрэнцыя аслабіла найбольш гарантаваўшыя Францыю яе ваенныя дагаворы з Польшчай і Чэха-Славакіяй.

Яшчэ адна канфэрэнцыя!..

Каб устанавіць эканамічную раўнавагу сьвету, Ліга Народаў паставіла да сьнежня месяца склікаць прадстаўнікоў усіх дзяржаў. Маюць зьехацца выдатныя эканамісты, дзеячы работнікаў і статысты.

Пэўна, без эканамічнага „пакту“ „пакт бясспечнасьці“ можа аказацца зусім нямоцным.

Грэцкі ўльтыматум Баўгарыі.

У Грэцыі даўно ідзе глухая барацьба між рэспубліканцамі і манархістамі. Ведама, што манархізм у Грэцыі аканчальна скампрамітаваўся ў выніку апошняй няўдалай вайны з Турцыяй. Дык даўна, што цяпер манархісты шукаюць вагоды, каб праз новую, але пабедную вайну з кім бы ні было—вярнуцца да даўняга ладу. А ці-ж можа быць „матэрыял“ больш прыгодны дзеля гэткага рэваншу, як Баўгарыя, пабітая столькі разоў, разброеная, пакінутая ўсімі народамі за грахі сваіх цароў, дый да таго яшчэ зруйнаваная бюспынным тэрорам цанкаўскага ўраду?..

І вось, як па-пісанаму, — на грэцка-баўгарскай граніцы справакаваны „інцыдэнт“, (ведама-ж—напад баўгарскіх дывэрсантаў), пасля грэцкі ўрад паслаў Баўгарыі „ўльтыматум“ (неадкладнае дамаганьне), каб у працягу 28 гадзін баўгарскі ўрад заплаціў 2 мільёны франкаў адшкадаваньня і пакараў вінаватых... А калі ня выпадзе абразьлівага дамаганьня (акурат такі-ж ультыматум выслаў 2 гады назад Мусоліні Грэцыі і акупаваў востраў Корфу), тады Грэцыя пойдзе вайной на Баўгарыю...

Апошнія тэлеграмы кажуць, што на грэцка-баўгарскай граніцы ўжо ідзе фармальны бой...

Новы Сойм у Латвіі.

3-га і 4-х адбыліся выбары ў Латвійскі Сойм. Акуратна яшчэ ня ведама вынікаў выбараў. Ведама толькі, што выбары не далі ані нацыянальнай ані сацыяльнай большасьці, як ня было яе і ў папярэднім Сойме.

Наагул, з выбараў відаць, што левы элемент пераважае над правым,—сацыяльная крысталізацыя шырыцца.

На прэзыдэнта сацыялісты высюваюць вядомага паэта й заслужанага правядыра латышскіх сацыялістаў—п. Райніса.

Сьмерць румынскага анархіста ад галадоўкі.

Засуджаны на вечную турму Макс Гольдштайн памёр у турме ў Дольфтан ад галадоўкі. Гольдштайн быў галоўным зачыньшчыкам бомбавага пакушэньня, зробленага чатыры гады назад у румынскім нацыянальным тэатры, дзякуючы чаму былі забіты міністар справядлівасьці Грацыяну і япіскап Зьміцер Раду.

Дачка Керзона членам Партыі Працы.

Дачка вядомага англіскага консьэрватыўнага палітыка і міністра, нябожчыка лэрда Керзона, якая вышла замуж за сацыялістычнага рэдактара, — афіцьяльна ўвайшла ў склад Партыі Працы і, у выпадку выбараў, будзе першым кандыдатам ад гэтае партыі да парламанту.

Статыстыка сучаснага ССРР.

Апошні гадавік Галоўнага Статыстычнага Камітэту ССРР дае гэтыя галоўныя лічбы і даньня: Усяго насяленьня ў ССРР 132 мільёны, 413 сталых жыхароў і 1 мільён 200 тысячаў дачасных эмігрантаў з розных дзяржаў.

Уся тэрыторыя Саюзу складаецца з 10 незалежных рэспублік, 11 рэспублік аўтаномных і 11 аўтаномных краін. На ўсю лічбу насяленьня расейцаў (вэлікаросоў)—52 працэнт; іншых нацыянальнасьцяў—48 ½%.
Праваслаўнага насяленьня—82 ½%.

Уся зямля ССРР падзелена ў выніку рэвалюцыі так: Сяляне — безземельныя і малаземельныя — і работнікі атрымалі 97 працэнтаў, рэшта 3% атрымалі дзяржаўныя і вайсковыя гаспадаркі. Гэтакім чынам у ССРР усялякае панскае — непрацоўнае — уладанне зямлі скасавана дарэшты і назаўсёды. Селянін-хлеббарб стаўся адзіным і выключным гаспадаром сваёй зямлі ў сваёй дзяржаве.

Спорт у Нямеччыне.

Немцы па Версальскаму Трактату ня маюць права трымаць большую армію, як у сто тысяч, каб ня мелі магчымасці ваяваць. Але ж немцы зьвярнулі ўвагу на сваю моладзь так, каб яна, у часе патрэбы, была зусім здольна да абароны бацькаўшчыны. Дзеля гэтага моладзь нямецкая згуртавана ў спартовыя таварыствы, дзе працуец над сваім здароўем і фізычнаю сілаю. У гэтым годзе там існуе 57.823 спартовыя таварыствы, у якіх згуртаваны 6.971.500 членаў. Чуюць аж ня сем мільёнаў!.. Вось, тут-та і парука, што нямецкая нацыя не загіне.

Ці дачакаемся мы, каб і ў нас былі гэтакія гурткі?

ХРОНІКА.

Французскія дэпутаты і беларусы. У нядзелю 18 кастрычніка ў Вільню прыяжджала група дэпутатаў французскага парламанту, каб пазнаёміцца з тутэйшымі палітычнымі згуртаваннямі і іх паглядамі ды імкненнямі. На жаль, польская ўлада пазбавіла іх магчымасці пазнаёміцца з паглядамі і настроямі беларускага грамадзянства, падставіўшы, замест запраўдных беларусаў, кумпанію пана „доктара“ Павлюкевіча, якая ўся есьць хлеб з ласкі польскага ўраду... Ведэма, кумпанія гэная заявіла французам тое, што ім было прыказана: што ў Польшчы беларусам ня жыцьцё, а „маліна“, ды што інакш кажучы толькі... камуністы! Так сама былі ахарактэрызаваны і беларускія паслы...

Драбнеўць гэная „адзіныя запраўдныя прадстаўнікі беларускага народу“, якіх польская ўлада прадстаўляе французам! Маршалку Фошу дык прадстаўлялі прынамся запраўднага беларуса „польскае орыентацыі“, Дубейкоўскага, ды „бывшага бёлоруса“ Ладнова. У Вільні-ж прышлося выставіць маскаля-савіноўца, афарбаваўшагася ў „бёлорусы“ з чыста спекуляцыйнай мэтай!

Як падаюць газэты, французскія дэпутаты вельмі цікавіліся справай беларуска-польскай адносінаў — не ў палітыска-дэфэнзным маштабе, а запраўднымі, — значыць, тым, аб чым агентам польскае стараны якраз гаварыць не выпадала! Дый няўжо-ж хто можа думаць, быццам французскія госьці так і не даведаўца, на якім маскарадзе яны былі?!...

Суботнік у Віл. Белар. Гімназіі. У суботу 24/X ў Віленскай Беларускай Гімназіі ладзіўся суботнік для малодшых класаў. У праграме суботніку былі: вучнёўскі хор пад кіраўніцтвам п. Шнаркевіча, струнны аркестр пад кіраўніцтвам п. Дзешкіна і дэклімацыя вучняў малодшых класаў.

Ленцыя гр. А. Луцкевіча. У нядзелю 25.X гр. А. Луцкевіч лекцыяй на тэму: „Вільня ў беларускай літаратуры“ распачаў цыкл лекцыяў, якія будзе ладзіць Белар. Студ. Саюз у 1925—26 г., пасвячонах беларускім справам.

Асоба лектара, а таксама жыцьцёвасць і зацікаўленасць тэмаю лекцыі прыцягнула вялікі наплыв слухачоў. Каб зазнаёміць пазавіленскія кругі грамадзянства з гэтым цікавым і актуальным пытаннем, рэд. „Студ. Думкі“ ўсю лекцыю зьмесьціць у народным нумары „Студ. Думкі“ і выдасць у асобнай брашурцы.

Паведамленьне. Урад Беларускага Студэн. Саюзу паведамляе новаўступіўшых у ўніверсітэт студ. беларусаў і старых сваіх сяброў, што сэкратарыят Саюзу (Віленская 12—6) функцыянуе ў аўторкі, чацьвяргі і суботы ад 6—8 гадз. увечары.

Усіх калегаў Урад В.С.С. прасіць зарэгістравацца ў Саюзе.

Зьмена граніцаў ваяводзтваў. У адміністрацыйнай камісіі Союму разглядалася справа перамены граніцаў Палескага, Наваградскага і Віленскага ваяв. Па некалькі валасьцёў пераходзіць з аднаго ваяводзтва ў другое. Цэнтр Наваграда. ваяв. пераносіцца ў Слонім, цэнтр Палескага — у Бярэзьце.

Арышты ў Наваградчыне. 20.X у Наваградчыне арыштованы 150 асоб, якім закідаюць камунізм. Арыштованы доўга шуканы камуністы Бульг, Калюковіч і Шын.

„Нішчэньне камунізму у Беласточчыне“. Пад такім сэнсацыйным загаловам „Slowo“ паведамляе аб масавых вобсках і арыштах у Беласточчыне. Арыштована дагэтуль больш за 40 асоб. Ведэма, не абыйшлося і без знаходу „бібулы“ і „аружжа“, хаця газэта не падае, якога роду і ў якім стане было гэнае грознае аружжа...

Лёс арыштованых у Вільні. Спасярод 117 асоб арыштованых у Вільні, 45 звольнены, а 72 пасаджаны ў вастрог на Лукішкі.

Галадоўка ў Лувішчын вастрозе. Надовячы карэспандэнт „Gaz. Por. Warsz.“ падаў вестку, што палітычныя вязьні на Лукішках у Вільні аб'явілі галадоўку.

Судзіачы паводле таго, што б. рэдактары бе-

ларускіх газэт, Антон Войцік і Мікалай Шыла, адмовіліся прыняць страву, пасланую ім у вастрог у гэтую нядзелю, галадоўка трывае ўжо некалькі дзён. Прычыны яе — няведомыя.

Ці тая-ж рука? Эндэцкая „Gazeta Poranna Warsz.“ надрукавала тэлеграму з Вільні гэткага зместу:

„Вобсы і арышты ў Ашмянскім павеце ў сувязі з праведзенай ліквідацыйнай камуністычнае партыі Заходняе Беларусі далі ў рукі ўладаў вельмі багаты матэрыял. Вось жа, апрача вялікае скопкі камуністычнае „бібулы“ і адозваў, у Ашмяне знайшлі выбуховыя матэрыялы, піроксэліт і дынаміт. Улады робяць дасьледы, ці знойдзеныя выбуховыя матэрыялы не паходзяць з тэй-жа крыніцы, як і знойдзеныя ў Базыльянскіх мурах пад сьв. Траецкай царквой скрыня з дынамітам і піроксэлітам“.

Мы перакананы, што тут працавала тая самая „фаховая“ рука правакатара, што і ў Вільні. Аб гэтым сведчыць факт, што тая „інфармацыйная крыніца“, аб выкрыцьцё якое мы дарэмна зварачаліся публічна да пракуратуры, далей ілжэць аб знойдзеных у Базыльянскіх мурах выбуховых матэрыялах: ранейшая малая скрыначка з дынамітам, як здаецца, старым і зусім ні да чаго ня годным (суд свайго вываду аб гэтым так сама дагэтуль ня даў!), вырасла цяпер ужо ў „скрыню з дынамітам і піроксэлітам“...

Арышты ў Віленшчыне і — „звычай“ ў мясцовай польскай прэсе. Апошнія масавыя арышты і арышты „беларускіх камуністаў“, зробленыя ўладамі бесьпячэна — у зьвязку з візытам да нас пад-інспэктара дзяржаўнай палітычнай паліцыі п. Снарскага — выклікалі зусім нечаканыя водгукі ў шляхотнай віленскай польскай прэсе.

Перад усім захопленая вынікамі арыштаў частка віленскай польскай прэсы ня вытрымала радасці і падала заўчасу некалькі прозьвішчаў арыштаных... За гэта нумары газэты былі канфіскаваны. Цікава, дый зразумела, што пацярпелі якраз найбліжэйшыя да „незаводных крыніц“ органы польскай прэсы, як „Слова“, дый нават „Дзен. Віл.“... Але ня скончылася і на тым. Карэктны і ляяльны рэдактар „Слова“, абураны ці... шчыра „здаволены“ (як ён піша...) канфіскацый, пайшоў асабіста да п. пракурора Суду, дзе, як піша „Кур. Віл.“, ня столькі „бараніў ад канфіскацыі сваю газэту, як... трэбаў канфіскаваньня яе канкурэнта — „Кур. Віленскага“... І гэтая газэта сьцьвярджае, што ў выніку „заходу“ да пракурора п. рэдактара „Слова“ ў рэдакцыю „Кур. Віл.“ зьявілася паліцыя, каб канфіскаваць... выпадшы колькі дзен назад „крымінальны“ № газэты, відаць, з тымі-ж весткамі аб арыштах...

Але найцікаўней, што ў запале ўсей гэтай пекнай „палемікі“ між прадстаўнікамі „вышэйшай культуры“ ў Вільні мы даведаліся аб тым, чаго дагэтуль газэты не публікавалі. — А імяна, „Дзеньнік Віл.“ сьцьвярдзіў, што арыштаных больш як 100 асоб... А „Слова“ вуснамі свайго рэдактара сьцьвярдзіла, што праз некалькі тыдняў перастане выхадзіць... Дзякуй і за гэта.

Чаго прыяжджаў у Вільню „пад-інспэктар палітычнай паліцыі“ п. Снарскі? У карэспандэнцы з Вільні да „Robotnika“ пішуць, што „шэф“ палітычнай паліцыі м. Варшавы выслаў да Вільні свайго заступніка — усаўдэленага пад-інспэктара Снарскага — быццам для рэвізіі ўладаў публічнага бесьпячэна ўсходніх зямель... Але чамусьці гэтая камандзіроўка зьмялася якраз з прыездам у Вільню... Язэпа Пілсудскага! — „Ці-ж ізноў, піша газэта, маем тут да чыньня з ганебным сачэньнем (інвіліяцый) Пілсудскага“, як гэта было і 2 гады назад, у часе віленскіх публічных лекцыяў Камэнданта, калі таксама быў высланы з Варшавы ў Вільню дзеля таго-ж нейкі п. Плякіда?

Вось гэта дык зусім — „па-рэспубліканску“: высланы з Варшавы п. Снарскі, каб „даглядаць“ за асабліва небясьпечным у гэтыя часы маршалкам Польшчы і тваром яе!

Карэспандэнцыі.

„Сумны абразок“.

(В. Кульгаі, Празар. гм. Дзіск. пав.).

Вялікая наша вёска і людзей шмат. Аднаго мала — гэта зямлі. Хто мае дзьве-тры дзесяціны — дык гэта ў нас ня то, што „кулак“, а ўжо сам „буржуй“. Заела нас на нішто гэтае безземелье. І рады няма і ня відаць яе. Пачулі й мы пра нейкую „зямельную рэформу“. Але ўжо наеліся мы гэтых усялякіх „рэформаў“ — ажно ўжо горла дзярэ. Дык і ад гэтае рэформы не чакаем зямлі. Ды каля нас няма чаго і „эрэфармаваць“. Двароў вялікіх няма, а тыя, што былі без гаспадароў, дык раздалі ўжо ў „нагароду“ асаднікам — за „przelana krew“.

Ледзь дачакаліся сёлета жніва, а хто дык доўга й не чакаў — хапаў і недасьпелыя, бо галадуха дакучыла. „Буржуй“ нашыя былі з хлеба мо і да Вялікадзя, „кулак“ да Каляда, а простыя сьмяротныя дык толькі да дзядоў. Ну, і жыцьцё — не дарма людзі просяць сьмерці, — як гэта здарылася ў нашай вёсцы перад жнівам. Калі кавалі адну кабету, дык дарослы мужчына галасіў — прасіў нябожчыцу, каб яна і яго хутчэй забрала да сябе, бо ён ужо ня мае сілы на гэткае жыцьцё. Чулі на хаўтурах усялякія прыказкі і прычэтанкі, — але гэтакіх яшчэ ня чулі. Ды яно ні-

чога й дзіўнага, — бо на што жыцьцё ў пастаяннай нястачы, у безземельлі, у голадзе, у цемры, — жыцьцё сярод бязліку падаткаў, сярод цкаваньня „хамаў і бандытаў“, сярод дарожных, падводных і ўсялякіх павіннасьцяў?

Затое напэўна ня просяцца ў зямельку тыя, хто разьядаецца на нашым карку. А гэтакіх няма — у пяць разоў больш, як даўней, а карысьць з іх дзеля нас і дзеля дзяржавы — дык у пяць разоў менш... Як трапіш часам (вядома з „pokazem platniczym“) хоць у нашае „самаўраднае вясковое староства“, г. ё. у гміну, — дык і ня ведаеш, да каторага стала падыйсьці і да якога „начальніка“ зьвярнуцца. Тутага воіт, падвоіт, пісар, тры памочнікі, нейкі лаўнік. Здаецца, ужо мінулі тыя часы, што людзей клалі на лаўкі — а лаўнік усё-ж такі застаўся. І ўсе гэтыя „начальнікі“ на пенсіях — дык не на малыя! Селянін і за тры гады таго не заробіць, што адзін з іх за месяц атрымае. І ўсё гэтак добра выпасены, — ажна твары блішчаць. А яшчэ-ж трэба дадаць стоража, хурманоў, некалькі каней. А конікі ладныя, — асабліва, калі на іх едуць на імяніны, на хрысьціны, у лязьню, часам і проста на снапыр — і вядома-ж, ня мы, сяляне...

Зязюля.

Прапаў чалавек.

(Горадзенскі пав.).

14 верасьня с.г. вучыцель польскае школы вёскі Стрэяўкі, Азерскае гміны, Горадзенскага пав., узяў сабе ў фурману Стрэяўскага жыхара ехаць да Жыдомлі за сваімі рэчамі. Ён, бачыць, перавазіўся з Жыдамлянскае школы ў Стрэяўскую.

Дарогаю каля вёскі Маштамераў, Жыдамлянскае гм., трэба было пераехаць праз 3-аршыны ў шырынню мост.

Але з прычыны таго, што мост гэты вельмі стары і небясьпечны, — вучыцель, як кажучы, загадаў фурману ехаць проста праз раку.

Вада перакінула воз і пагрыла ім фурмана і вучыцеля, у выніку чаго — фурман утануў, а вучыцель, як маладзейшы, выплыў на бераг. Каня выратавалі машталерцы.

Вось і прапаў чалавек за нішто, прападуць яго і дзеткі!

З гэтага няшчаснага фурмана, таксама, як і з усіх другіх, наваўна, спатгалі „podatek drogowy“. А ці палешаны дарогі вясковыя? Не! Дарогі сяляне напраўляюць без ніякае платы, а масты за „podatek drogowy“ не напраўляюцца.

Хочам паехаць прыкладам ад Горадні, да Скідля, дык аб'яжджай масты, або рызкуй на няшчасце, а ў лепшым выпадку бяры з сабою пару дошчак: пад'ехаў да маста, палажы, пераедзь і зноў улажы ў воз на гэты самы выпадак...

Салавей.

З Радавае Беларусі.

Польскія школы ў Радавай Беларусі.

„Кур. Віленскі“ са слоў менскага польскага „Млота“ дае гэтыя інфармацыі аб тым, як разьвіваецца польскае школьніцтва ў Радавай Беларусі.

У мінулым годзе на тэрыторыі Усходняй Беларусі было ўсяго 140 школаў, у якіх выкладалася польская мова, у тым ліку 100 чыста польскіх школаў і 40 школ мешаных — польска-беларускіх. У гэтых школах усяго вучылася 9.031 вучань.

Апрача гэтых школ, працавалі яшчэ 64 пункты „ліквідацыі няграмацнасьці“. Польскіх „дамоў для дзяцей“ (для зусім малых) — пяць з 243 дзяцьмі; апрача гэтага, 2 фрэблеўскія школы на 80 дзяцей.

Але на гэтым школьным ўладзе БСРР ня спыніліся: апрацавана вельмі шырокая праграма польскай школьнай сеці, якая-б ахапіла ня толькі дзяцей, але й усіх, паграбуючых асьветы. Будуць адчынены 18 школ для дарослых у ўсіх галоўных местах Усх. Беларусі. Апрача таго, вялікіх школаў для моладзі будзе 9 — у 9 акружных цэнтрах В.С.Р.Р.

Так пішучы самі мінскія і віленскія палкі аб школьнай палітыцы радавага ўраду адносна да польскай асьветы.

Ім, здаецца, можна верыць... Але таксама трэба верыць заграмаці таму, што пішучы самы беларусы аб польскай школьнай інквізіцыі ў Заходняй Беларусі.

А трэба-ж яшчэ памятаць, што караных палкоў у Радавай Беларусі зусім няма, дык тая праца (асабліва сярод сялян) польскай школы гранічыць амаль не з падтрыманьнем палінізацыі спольшчаных абшарнікамі і ксяндзамі беларусаў.

А ў той самы час у нас Польшча не дае роднай нацыянальнай школы 3-мільённаму масіву адвечных караных жыхараў краю...

У суботу, 31 г. м. ў памяшканьні Саюзу Каапэратываў, М. Пагулянка 12, у 7 гадз. вечара будзе зроблены **ДАНЛАД** прадстаўніцай Варшаўскага Саюзу п. Ядвігай Сохацкай на тэму:

„Каапэрацыя як варунак збліжэньня народаў“.

Даклад арганізуецца каапэратывам „Spółdzielca“.